

Sławomir Łukasiewicz

Aparat bezpieczeństwa PRL o polskich federalistach

Pamięć i Sprawiedliwość 7/1 (12), 401-409

2008

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Sławomir Łukasiewicz

Aparat bezpieczeństwa PRL o polskich federalistach

Aparat bezpieczeństwa miał ewidentne trudności z rozpoznaniem znaczenia projektów integracji europejskiej. Początkowo poprzestawano na ocenie, że są to działania imperialistów zachodnich prowadzone za pieniądze amerykańskiego wywiadu. Bezpośrednim wrogiem były poszczególne kraje kapitalistyczne i ich służby wywiadowcze, a z organizacji międzynarodowych zwracano uwagę na ONZ lub Radę Europy. Waga procesów integracji europejskiej, na dobre zapoczątkowanych pod koniec lat czterdziestych, dopiero stopniowo docierała do świadomości kierownictwa departamentów wywiadowczych Polski Ludowej. Do pełnego rozpoznania tych procesów, a tym bardziej udziału w nich polskich emigrantów, potrzeba było wielu lat. Z okresu kiedy inicjatywy federalistyczne cieszyły się największym wsparciem polskich emigrantów – z końca lat czterdziestych i pierwszej połowy lat pięćdziesiątych – w archiwach aparatu bezpieczeństwa zachowały się niezbyt liczne i często ułomne materiały. Znano np. referaty z I Zjazdu Związku Polskich Federalistów w 1951 r., brakowało jednak zupełnie rozpoznania kontaktów federalistów polskich z politykami europejskimi i amerykańskimi, co było o tyle ważne, że federalizm (szczególnie na początku lat pięćdziesiątych) stwarzał bardzo dogodną płaszczyznę do rozmów o przyszłości Europy Środkowo-Wschodniej.

Blżej zagadnieniom tym zaczęto się przyglądać dopiero pod koniec lat pięćdziesiątych i w latach sześćdziesiątych, kiedy przebrzmiała już większość projektów federalistycznych, środowiska się wykruszyły, a jedynym postępującym procesem pozostała integracja gospodarcza zachodniej części Europy. Dopiero wtedy wywiad PRL na dobre zainteresował się Związkiem Polskich Federalistów, który w Wielkiej Brytanii praktycznie zaprzestał formalnej działalności, a w USA pozostała po nim jedynie Czechosłowacko-Węgiersko-Polska Grupa Studiów, wydająca w Nowym Jorku czasopismo „The Central European Federalist”. Jediną wciąż aktywną grupą był usamodzielniony okręg francuski ZPF – z Jerzym Jankowskim i Zbigniewem Rapackim na czele. Ich działalność wzbudzała zainteresowanie Ministerstwa Spraw Wewnętrznych nie tyle ze względu na szyld federalistyczny, ile na kontakty z politykami francuskimi oraz próby budowania porozumienia polsko-niemieckiego. W wielu dokumentach, które na ten temat powstały, myłono dane, nazwiska, ale obserwację i analizę prowadzono nieustannie, dzięki czemu stopniowo korygowano błędy i uzyskiwano pełniejszy obraz. Ostatecznym efektem obserwacji była prezentowana poniżej notatka. Jest to – według dzisiejszego stanu badań – najpełniejszy z istniejących opisów działań federalistycznych emigrantów polskich na Zachodzie, jaki udało się wygenerować przez wywiad cywilny PRL.

Dokument ten powinien zainteresować historyków integracji europejskiej. Pokazuje jasno, jak ta integracja była postrzegana przez PRL. Uznano ją przede wszystkim za zagrożenie dla spójności bloku państw komunistycznych – zjednoczenie Europy miało prowadzić do „wyzwolenia” krajów Europy Wschodniej itd. Jednocześnie proces integracji europejskiej w latach sześćdziesiątych rozpatrywano niemal wyłącznie w perspektywie stosunków polsko-niemieckich oraz potencjalnej groźby rewizji granicy na Odrze i Nysie. Aparat wywiadowczy – bez odpowiedniego wsparcia analitycznego – nie potrafił przez długie lata zaproponować spójnej i odpowiadającej rzeczywistości oceny tego szalenie skomplikowanego procesu.

W 1968 r. zorganizowany polski ruch federalistyczny zamierał, czego skutkiem zresztą było zamknięcie przez Departament I MSW dwa lata później sprawy obiektowej ZPF. Zatem już w momencie powstania prezentowana tu notatka miała przede wszystkim wartość historyczną. To pokazuje, jak trudno było skompletować informacje na temat emigracji, a tym bardziej wpływać na jej działalność.

Notatka zachowała się w materiałach podteczki o kryptonimie „Jedność” (ZPF we Francji i innych krajach Europy Zachodniej), założonej w ramach opracowania obiektowego o kryptonimie „Tarń”. Sprawa prowadzona była przez Wydział VIII Departamentu I MSW, kierował nią mjr Adam Gilewski.

Warszawa, dnia 4 kwietnia 1968 r.

Tajne spec[jalnego] znaczenia

Egz. nr 44

Notatka

dot. polskich organizacji federalistycznych – ośrodka dywersji
przeciwko Polsce

W pierwszych latach po zakończeniu drugiej wojny światowej w Europie Zachodniej powstało kilkanaście różnych organizacji i stowarzyszeń, które w swych programach zakładały działalność na rzecz zjednoczenia Europy. Najpoważniejszymi z nich są: Ruch Paneuropejski¹, Ruch Europejski², Unia Europejskich Federalistów³, Europejska Akcja Federalistyczna⁴, Ruch Zjednoczonej Europy⁵. Różne były motywy powstania i założenia programowe tych organizacji, ścierały się w nich również rozmaite koncepcje i grupy interesów. Wszystkie w swych programach działania posiadają wspólny mianownik – antykomunizm i zjednoczenie kapitalistycznej Europy. Wszystkie zakładają zjednoczenie całej Europy m.in. po to, aby „wyzwolić” kraje Europy Wschodniej lub przynajmniej osłabić jedność i związki krajów socjalistycznych.

¹ Chodzi o inicjatywę związaną z Richardem Coudenhove-Kalergim, której korzenie sięgają jeszcze okresu międzywojennego.

² European Movement, powstał w 1948 r., a jego początki wiążą się z działalnością Józefa Retingera.

³ Właśc. Unia Europejska Federalistów – European Union of Federalists. Powstała w 1947 r.

⁴ Action Européenne Fédéraliste, powstała w 1956 r. po rozłamach wśród europejskich federalistów.

⁵ United Europe Movement, założony przez Winstona Churchilla w 1947 r.

Każda z tych organizacji federalistycznych posiada własną koncepcję zjednoczenia Europy, można je jednak ogólnie sprowadzić do dwóch głównych tendencji integracyjnych – „federalistycznej” i „funkcjonalistycznej”.

Koncepcja „federalistyczna” zakłada, że zjednoczona Europa może istnieć jedynie jako federacja z ogólnoeuropejską konstytucją, parlamentem, federalną siłą zbrojną i władzą sądowniczą. Zakłada się przy tym, że suwerenne państwo narodowe jest przeżytkiem i jako takie nie jest w stanie rozwiązywać problemów współczesności.

Zwolennicy koncepcji „funkcjonalistycznej” twierdzą, że podstawową sprawą w zjednoczonej Europie będzie zachowanie suwerenności państw i ich osobowości z ich odrębnością kulturową i cywilizacyjną. Nie negują przy tym konieczności podporządkowania partykularnych interesów poszczególnych państw wspólnym interesom, opowiadają się jednak za neutralnym rozwojem współpracy i współzależności państw bez odgórných aktów podporządkowania.

W powstaniu ruchu federalistycznego w Europie olbrzymią rolę odegrały Stany Zjednoczone A[meryki] P[ółnocnej]. Czynniki amerykańskie zdecydowanie popierały tendencje integracyjne w Europie Zachodniej, widząc w nich możliwość stworzenia silnej bazy gospodarczej dla NATO, liczyły też, że w ten sposób łatwiej podporządkują sobie Europę celem własnej polityki i będą mogły wykorzystać zintegrowaną Europę do bardziej skutecznej walki przeciwko krajom socjalistycznym.

Kapitał amerykański poparł więc utworzenie Europejskiego Zjednoczenia Węgla i Stali⁶ i szeregu innych organizacji międzynarodowych jednoczących kraje zachodnioeuropejskie. Z chwilą, gdy nastąpiły przesunięcia w układzie sił w obozie kapitalistycznym na korzyść Europy Zachodniej, USA obrały kurs na dezintegrację, a szczególnie E[uropę] W[spólnoty] G[ospodarczej], aby uczynić kraje nią objęte bardziej dostępnymi dla towarów amerykańskich. Tym właśnie interesem służył tzw. wielki plan Kennedy’ego⁷.

Plany zjednoczenia Europy szczególnie żywo popierane są przez Niemcy Zach[odnie], zainteresowane w stworzeniu zjednoczonej Europy, gdzie z racji swego potencjału gospodarczo-militarnego mogłyby odgrywać rolę hegemonów. Ponadto Niemcy widzą w tym wypadku możliwość realizacji własnych partykularnych zimnowojennych celów. Politycy zachodnioniemieccy (m.in. F.J. Strauss⁸) głoszą, że „trzeba, aby postulaty narodowe Niemców stały się postulatami europejskimi”. Wspomniany F.J. Strauss w dniu 21 IV 1967 r. w Lindau oświadczył: „dla Niemiec zjednoczona Europa stanowi jedyną możliwość osiągnięcia wobec Wschodu takiej pozycji do rokowań, która umożliwiłaby zjednoczenie kraju”, czyli mówiąc prosto, zjednoczona Europa ma być środkiem do aneksji NRD. Taką koncepcję zjednoczonej Europy popierają również ziomkostwa, widząc w tym możliwość realizacji swych rewizjonistycznych planów.

⁶ Europejska Wspólnota Węgla i Stali – EWWiS, powstała w 1951 r.

⁷ Chodzi zapewne o plan (*Grand Design*) przygotowany przez administrację prezydenta Johna Fitzgeralda Kennedy’ego w latach 1962–1963, który załamał się na początku 1963 r.

⁸ Franz Jozef Strauss (1915–1988), niemiecki polityk związany z CSU (Unia Chrześcijańsko-Społeczna), w latach 1966–1969 minister skarbu. Był bohaterem licznych skandali politycznych, a w latach siedemdziesiątych krytykował m.in. *Ostpolitik* Willy’ego Brandta.

19 stycznia br. z nowym planem zjednoczenia Europy wystąpił prof. Hallstein⁹. Proponuje on, aby do 1980 r. stworzyć federację skupiającą wszystkie europejskie wspólnoty gospodarcze, militarne i polityczne. Przedstawił również szczegółowe propozycje w sprawie stworzenia wspólnoty obronnej w ramach NATO z daleko posuniętą standaryzacją broni i zainicjowanie obrony nuklearnej Europy. Plan Hallsteina jasno wskazuje, że poprzez zjednoczenie Europy Niemcy Zachodnie chcą uzyskać dostęp do współdecyzji w użyciu broni nuklearnej.

Zachodnioniemiecka organizacja federalistyczna Europa Union (afiliowana do Europejskiej Akcji Federalistów) w swym oświadczeniu podjętym na XVI Kongresie w Baden-Baden w 1966 r. określa jasno cele niemieckiego federalizmu jako ideologii skrajnych kół reakcyjnych i rewizjonistycznych.

Jako jedną z głównych dróg wiodących do zjednoczenia Europy Europa Union uważa „wyraźniejsze niż dotychczas podkreślanie nieważności układu monachijskiego”, uwzględniając przy tym osobisto-prawne problemy Niemców sudeckich.

Odnosnie stosunków z Polską Europa Union zaleca – „Naród niemiecki musi uznać, że pojednanie z narodami Europy Wschodniej, a w szczególności z Polską, jest ważniejsze niż rewizja granicy Odra-Nysa, i być gotów do złożenia tej ofiary. Prawnomiędzynarodowe przypiętowanie tej ofiary ze strony NRF będzie usprawiedliwione, jeżeli zapoczątkowana przez nią polityka pojednania niemiecko-polskiego spotka się z właściwym oddźwiękiem oraz uzgodnione zostanie rozwiązanie zagadnienia Niemców przebywających jeszcze po tamtej stronie granicy Odra-Nysa”.

Europa Union kategorycznie odrzuca jakiegokolwiek formy współlistnienia między NRF i NRD, stwierdzając: „uznanie NRD jako państwa z jej dzisiejszą strukturą władzy jest wykluczone. Poza tym proponowana tu polityka dla Europy jako całości nie wymaga tego uznania. Tak samo należy odrzucić, jako błędne, wszystkie próby narodowego powiązania konfederacyjnego między NRD i NRF”.

O roli, jaką czynniki niemieckie przywiązują do rozwoju organizacji federalistycznych, może świadczyć m.in. suma 600 tys. marek rocznej dotacji rządowej przeznaczonej na finansowanie działalności tych organizacji.

Struktura organizacyjna ruchu federalistycznego w Europie Zachodniej przedstawia się następująco:

Naczelną organizacją międzynarodową ogólnoeuropejską jest Ruch Europejski, który grupuje 9 narodowych organizacji federalistycznych. Prezesem RE jest Maurice Faure¹⁰ (Francja), sekretarzem generalnym Robert Van Schendel (Belgia), do Komitetu Wykonawczego wchodzi 19 osób różnych narodowości, w tym 5 Francuzów i 2 Niemców.

Podobną organizacją międzynarodową jest Europejska Unia Federalistyczna¹¹, która grupuje również kilka organizacji narodowych, m.in. Związek Pol-

⁹ Walter Hallstein (1901–1982), dyplomata niemiecki, w latach 1958–1967 przewodniczący Komisji EWG (poprzedniczki Komisji Europejskiej) i przewodniczący Ruchu Europejskiego (1968–1974). Postulował nieuznanie przez RFN państw komunistycznych powstałych po drugiej wojnie światowej, w tym PRL i NRD, co zostało przyjęte jako doktryna niemieckiej polityki zagranicznej i funkcjonowało do 1972 r.

¹⁰ Maurice Faure (ur. 1922), polityk francuski związany z radykalną lewicą. W 1957 r. jako sekretarz stanu ministerstwa spraw zagranicznych podpisał traktaty rzymskie.

¹¹ Ze względu na podziały w ruchu federalistycznym twórcom niniejszego dokumentu nie do końca jasne mogły się wydawać różnice pomiędzy istniejącą od 1947 r. Unią Europejską Federa-

skich Federalistów, Europejska Federacja Polskich Kombatantów, Central European Federalists z Londynu, jak również niemiecka organizacja federalistyczna Europa Union. Skład władz AEF przedstawia się następująco:

Rada:

– prezes prof. H[endrik] Brugmans (Holandia). Rada składa się z przedstawicieli organizacji wchodzących w skład AEF (po dwu delegatów z każdej organizacji).

Zarząd Wykonawczy:

- prezes A[ndré] Voisin (Francja)
- wiceprezysi: D. Roser (Niemcy), E.G. Thompson (Anglia)
- sekretarz U. Jouin (Niemcy)
- skarbnik H. Mueller (Niemcy)
- prezes Komitetu Akcji W[alter] Kunnen (Belgia)
- delegat generalny C[laude-]M[arcel] Hytte (Francja)
- delegat do spraw kontaktów międzynarod[owych] K[arlheinz] Koppe (Niemcy)
- delegat do spraw Europy Wschodniej J[erzy] Jankowski (Polska)
- delegat do spraw Trzeciego Świata T[homas] Philippovitsch (Francja)

Komisja Kontrolna:

- H. Jockin (Holandia)
- J[ean] M[aurice] Martin (Francja)
- H[erbert] Scheffler (Niemcy)

Delegaci do Rady Międzynarodowej Ruchu Europejskiego:

- H. Brugmans (Holandia)
- F[ernand] Dehousse (Belgia)
- J[erzy] Jankowski (Polska)
- K[arlheinz] Koppe (Niemcy)
- W[alter] Kunnen (Belgia)
- G[ian-]P[iero] Orsello (Włochy)
- E.G. Thompson (Anglia)

Wybory władz odbywają się co cztery lata, ostatnie odbyły się w styczniu 1965 r.

Polskie organizacje federalistyczne

Polskie organizacje federalistyczne działające obecnie w krajach Zachodniej Europy powstały w latach 1948–1950. Po krótkim okresie burzliwego rozwoju i aktywnej działalności organizacje te zaczęły podupadać i w wielu wypadkach rozpadły się w ogóle. W chwili obecnej można mówić w zasadzie jedynie o trzech ośrodkach polskich federalistów. Są to:

- Paryż, gdzie działają Związek Polskich Federalistów i Europejska Federacja Polskich Kombatantów,
- Londyn, działa tam międzynarodowa organizacja federalistyczna Central European Federalists, do której należy grupa polska, oraz

---

listów (Union Européenne des Fédéralistes, najczęściej: UEF) a powstała wskutek rozłamu w UEF w 1957 r. Action Européenne Fédéraliste (AEF). Rozłam zakończył się dopiero w 1973 r. Związek Polskich Federalistów, a dokładnie jego francuski okręg, był afiliowany do AEF. Szerzej: S. Łukasiewicz, *Polacy w europejskim ruchu federalnym po II wojnie światowej*, Warszawa 2005.

– N. York, będący siedzibą polsko-czesko-węgierskiej organizacji The Central European Federalist¹². W końcu ub. roku na terenie Wiednia powstało również koło Związku Polskich Federalistów pod kierownictwem A[ndrzeja] J. Chileckiego¹³, nie przejawia ono jednak aktywniejszej działalności.

Dwie ze wspomnianych wyżej organizacji – Związek Polskich Federalistów oraz Central European Federalists są afiliowane do Europejskiej Akcji Federalistycznej, natomiast ośrodek w N. Yorku nie należy do żadnej organizacji międzynarodowej i nie bierze udziału w akcjach o charakterze międzynarodowym.

Szczegółowa charakterystyka powstania i dotychczasowej działalności polskich organizacji federalistycznych:

1. Związek Polskich Federalistów (ZPF) 20, rue Legendre, Paris 17.

Powstał w roku 1948¹⁴ z połączenia różnych polskich organizacji federalistycznych istniejących na terenie Francji i W. Brytanii. Utworzone zostały dwa oddziały: w Paryżu i Londynie. W 1951 r. odbył się I Walny Zjazd Związku Polskich Federalistów. Był to szczytowy okres rozwoju tej organizacji. W późniejszym okresie na skutek kryzysu, jaki przechodzi cały europejski ruch federalistyczny, działalność ZPF zamiera. Rozwiązuje się ośrodek londyński, pozostaje jedynie mała grupa działaczy w Paryżu. W 1956 r. powstaje Europejska Akcja Federalistyczna jako rozłamowa organizacja Europejskiej Unii Federalistycznej. Powstanie tej organizacji oraz fundusze z RWE w początkowym okresie przyczyniły się do odrodzenia organizacyjnego ZPF na terenie Francji (w W. Brytanii organizacji nie udało się odbudować).

W myśl założeń statutowych ZPF jest organizacją skupiającą „wszystkie osoby pochodzenia polskiego, niezależnie od ich aktualnego statusu obywatelskiego, którzy pragną przyczynić się do budowy zjednoczonej Europy na zasadzie federalizmu”.

ZPF nie jest organizacją liczną (w chwili obecnej liczy ok. 30 członków), gdyż zgodnie ze statutem jest „organizacją kadrową, której głównym założeniem jest stworzenie grupy aktywnych działaczy, a nie masy członków, i wpływanie poprzez swoich działaczy na inne organizacje masowe w kierunku zainteresowania ich zagadnieniami federalistycznymi”.

W myśl statutu „działalność ZPF rozwija się równolegle na trzech odcinkach: wśród Polaków w wolnym świecie, na odcinku krajowym i na terenie międzynarodowym”. „ZPF jest organizacją polityczną i eliminuje ze swego grona tych, którzy idą na współpracę z reżymem komunistycznym w Polsce, bez względu na to, czy się uznają za komunistów, czy nie, stara się natomiast utrzymać kontakt ze wszystkimi niepodległościowymi ośrodkami politycznymi”.

Oдноśnie działalności na kraj statut ZPF „wyklucza werbowanie członków i zakładanie kół na terenie Polski, działalność na tym odcinku ogranicza do czystej informacji”.

Pomimo „szczytnych” celów przedstawionych w statucie ZPF od chwili swego „odrodzenia” w 1956 r., jak wykazuje jego późniejsza i obecna działalność,

¹² Jest to nazwa pisma wydawanego przez Czechoslovak-Hungarian-Polish Reserach Committee.

¹³ Fakt ten nie był jak dotąd znany w literaturze przedmiotu. Andrzej J. Chilecki (1935–1989), dziennikarz; na emigracji przebywał od 1959 r., najpierw w Wiedniu, potem w Monachium.

¹⁴ Właśc.: w 1949 r.

jest niczym innym jak jednym z ośrodków dywersji politycznej przeciwko krajowi oraz zakamuflowaną dywersyjną organizacją wśród emigracji, podporządkowaną celom rewizjonistycznej działalności niemieckiej. Z posiadanych danych wynika, że działalność ZPF finansowana jest nie tylko z ogólnej puli Europejskiej Akcji Federalistycznej, ale otrzymuje również specjalne dotacje z niemieckiej Europa Union w wysokości ok. 60 tys. m[are]k rocznie.

Plany niemieckie pozyskania emigracji polskiej w Europie Zach[odniej] dla własnej polityki przeciwko Polsce realizowane są głównie poprzez Związek Polskich Federalistów.

Od kilku lat daje się zauważyć nasilenie różnego rodzaju imprez organizowanych przez ZPF, w których brali udział polscy działacze emigracyjni oraz uczeni i działacze polityczni niemieccy.

Pierwszą tego rodzaju imprezą była „konfrontacja okrągłego stołu” zorganizowana przez Europejską Federację Polskich Kombatantów w kwietniu 1964 r. w Paryżu. Koszty związane z organizacją konferencji pokryło RWE oraz niemiecka Europa Union. W konferencji uczestniczyło 33 polskich działaczy emigracyjnych z różnych ugrupowań politycznych. Przedmiotem dyskusji była kwestia natychmiastowego porozumienia się z Niemcami, niezależnie od ich stosunku do kwestii granicy na Odrze i Nysie. Wszyscy członkowie ZPF poparli tę tezę w swoich przemówieniach, będąc jednak w mniejszości, nie mogli jej przeforsować. Jeden z działaczy ZPF – T[adeusz] Norwid-Nowacki podkreślał konieczność pomocy niemieckiej w walce o „uzyskanie przez Polskę niepodległości i wolności, za które trzeba i należy zapłacić” – miał na myśli w tym wypadku ustępstwa terytorialne na rzecz Niemiec.

We wrześniu 1964 r. odbył się w Londynie zjazd ZPF i Europejskiej Federacji Polskich Kombatantów, zaproszeni byli również działacze Zarządu Gł[ównego] Stowarzyszenia Polskich Kombatantów z Londynu. Tematem obrad była sprawa stosunku emigracji do Bonn. Wszyscy uczestnicy byli zgodni, że należy szukać zbliżenia z Niemcami i nie należy odrzucać pomocy finansowej z tego źródła.

W październiku 1966 r. powstał w Paryżu z inicjatywy Europejskiej Akcji Federalistycznej i ZPF – Międzynarodowy Komitet dla Popierania Dialogu Polsko-Niemieckiego. W skład w[yżej] wym[ienionego] Komitetu weszło kilku zachodnioeuropejskich działaczy federalistycznych i prawniczych polityków oraz emigracyjnych polskich działaczy znanych ze swych proniemieckich poglądów. Oficjalnym celem Komitetu było: „popieranie wszelkich kroków ułatwiających zrozumienie między Polakami i Niemcami, niezależnie od normalizacji oficjalnych stosunków między obu państwami”. Faktycznie chodziło organizatorom o wykazanie, że dialog polsko-niemiecki powinien być rozwijany przez polską emigrację polityczną pod kierownictwem federalistów.

W styczniu 1967 r. pod egidą Komitetu odbyło się w Metz spotkanie dyskusyjne emigracyjnych dziennikarzy polskich i niemieckich. Celem spotkania było przedyskutowanie sposobów mogących doprowadzić do pojednania polsko-niemieckiego. Zasadniczy referat wygłosił K[arlheinz] Koppe – prezes Europa Union Deutschlands, który stwierdził, że „naród niemiecki musi uznać pojednanie z Polską za ważniejsze od rewizji granicy na Odrze i Nysie i musi się przygotować do poniesienia tego rodzaju ofiary”.

W grudniu tego samego roku odbyła się w Lindenfels^a (NRF) konferencja na temat problemów zbliżenia i współpracy emigracji polskiej z ośrodkami niemieckimi. Organizatorem konferencji był prof. G[otthold] Rhode, przewodniczący Studiengesellschaft Fuer Fragen Mittel Und Osteuropaeischer Partnerschaft.

W konferencji wzięło udział 12 Niemców, 11 Polaków i 1 obywatel Izraela. Wśród Polaków oprócz działaczy federalistycznych wzięli udział ludzie związani z „Kulturą” oraz dziennikarze i pisarze znani ze swoich proniemieckich przekonań.

Poza wspomnianą działalnością międzynarodową, faktycznie kierowaną przez czynniki niemieckie, Związek Polskich Federalistów prowadzi również aktywną działalność informacyjno-inspiracyjną wśród polskich stypendystów i stażystów przebywających czasowo we Francji. W tym celu począwszy od 1963 r. odbywają się coroczne w Beaugency (Francja) trzydniowe seminaria dyskusyjne dla młodzieży z kraju, organizowane i finansowane przez ZPF i Oddział Paryski RWE. Seminaria te, organizowane w sposób tajny (uczestnicy nie podają nazwisk, używają tylko imion), mają na celu zainteresowanie i przekonanie młodzieży w kraju do idei federalistycznych. Poza wspomnianymi seminariami ZPF prowadzi poprzez swoich działaczy bardzo szeroką akcję rozmów i dyskusji indywidualnych z osobami przybyłymi z kraju. Należy przy tym zaznaczyć, że od dwu lat zmieniono taktykę w stosunku do młodzieży krajowej, zaprzestano namawiania jej do pozostania za granicą, zaleca się natomiast powrót do kraju po zapoznaniu się z zagadnieniami federalizmu i ich szerzenie w środowiskach krajowych. Nie zaprzestano jednak w dalszym ciągu werbowania młodzieży do działalności informacyjnej, o czym świadczą procesy Daniłowicza i Gierasa¹⁵.

Organizacyjnie Związek Polskich Federalistów posiada jedno koło na terenie Paryża. Przewodniczącym ZPF od chwili jego powstania jest Jerzy Jankowski, obywatel francuski, b[yły] pracownik RWE, wiceprzewodniczącym Jerzy Złobnicki¹⁶, obyw[ate]l francuski, pracownik MSW francuskiego.

ZPF wydaje miesięcznik w języku polskim „Polska w Europie”. Redaktorem i wydawcą jest J[erzy] Jankowski. Czasopismo redagowane na bardzo niskim poziomie, nie stroni od zamieszczania wrednych i plugawych felietonów na temat życia i władz PRL.

2. Central European Federalists – Londyn. Międzynarodowa organizacja federalistyczna grupująca młodych federalistów z krajów demokracji ludowej i republik bałtyckich ZSRR. Najlicniejszą grupą tej organizacji jest grupa polska, która wykazuje jednocześnie największą aktywność. Przewodniczącym grupy polskiej jest E[ugeniusz] Hinterhoff, faktycznie jednak funkcję tę pełni A[nzelm] J. Cydzik, sekretarz generalny CEF.

CEF jako organizacja powstał w 1959 r. z przekształcenia się powstałego w 1948 r. Central-European Federalists Youth Movement (CEFYM).

^a W dokumencie Lindenfelds.

¹⁵ Chodzi o procesy osób, które oskarżono o współpracę z ZPF i skazano. Szerzej zob. artykuł *Federacja jako zagrożenie. Działania wywiadu PRL wobec polskich federalistów na Zachodzie po drugiej wojnie światowej* w niniejszym numerze „Pamięci i Sprawiedliwości”.

¹⁶ Podobnie jak Jankowski związany z Polskim Ruchem Wolnościowym „Niepodległość i Demokracja”.

W 1963 r. CEF afiliowany został do Europejskiej Akcji Federalistycznej i od tej chwili w zasadzie można mówić o jego większej aktywności. Ze względu jednak na to, że grupa polska nie jest grupą autonomiczną, mimo że posiada największe wpływy, CEF nie poszedł w tym wypadku na tak jawną i aktywną współpracę z Niemcami¹⁷ jak ZPF, pomimo dużych nacisków ze strony AEF, można raczej mówić o większych wpływach amerykańskich ze względu na skład narodowościowy CEF. Grupa polska posiada duże wpływy w PSL i „Wici”, w zasadzie wszyscy członkowie tych organizacji są jednocześnie członkami CEF.

Organem prasowym CEF jest „European Bulletin and Press” – kwartalnik wydawany w trzech językach: angielskim, francuskim i polskim. Redaktorem jest A[nzelm] J. Cydzik (Polak), wydawcą W. Nowak (Polak). Adres redakcji: 136, Woodvalle, London S.E. 25.

3. Europejska Federacja Polskich Kombatantów – 20, rue Legendre, Paris 17.

Organizacja federalistyczna powstała w 1961 r. na bazie francuskiego oddziału organizacji Stowarzyszenie Polskich Kombatantów. Przewodniczącym jest dr S[tanisław] Paczyński, obyw[ate]l francuski, były pracownik ORTiF¹⁸.

EFPK nie posiada większego znaczenia, jest sztucznym tworem utworzonym najprawdopodobniej dla objęcia dodatkowych dwu miejsc w radzie EAF, do której jest afiliowana. Wszyscy członkowie EFPK są jednocześnie członkami ZPF. Nie posiadają własnego wydawnictwa prasowego, korzystają z usług miesięcznika ZPF „Polska w Europie”, odpowiedzialnym za zamieszczane artykuły z ramienia EFPK jest T[adeusz] Norwid-Nowacki (prezes SPK w Szwecji i członek ZPF).

4. The Central European Federalist – N. York.

Powstała w 1953 grupa międzynarodowa składająca się z Polaków, Czechów i Węgrów¹⁹. Nie afiliowana do żadnej międzynarodowej organizacji federalistycznej, nie prowadzi również żadnej działalności na odcinku międzynarodowym. Grupa wydaje półrocznik w języku angielskim „The Central European Federalist”, artykuły poświęcone są sprawom historyczno-dokumentarnym. Adres redakcji: P.O. Box 205, Jackson Heights, N.Y. 11372. Jednym z wydawców jest Adam Rudzki, sekretarzem redakcji L[udwik] Teclaff.

Odb. w 2 egz. AB
Nr 966

A[dam] Gilewski – mjr

Źródło: AIPN, 01227/602, mf J-3597, klatki C11–C12, D1–D9.

¹⁷ Współpraca taka, pomimo podejmowanych prób, szybko okazała się zupełnie niemożliwa ze względu na *faux pas*, które popełniał Anzelm Cydzik, przede wszystkim w kontaktach z ówczesnym szefem AEF i jednocześnie niemieckiej Europa Union, Karlheinzem Koppe.

¹⁸ Zapewne Observatoire régional du tourisme Paris Île-de-France.

¹⁹ Węgrzy dołączyli do grupy redakcyjnej dopiero w 1962 r.